

PHILIP MORRIS
INTERNATIONAL
20 GODINA U SRBIJI

PHILIP MORRIS
INTERNATIONAL
20 GODINA U SRBIJI

PHILIP MORRIS
INTERNATIONAL
20 GODINA U SRBIJI

PHILIP MORRIS INTERNATIONAL

NEFINANSIJSKI IZVEŠTAJ
PHILIP MORRIS OPERATIONS A.D. NIŠ
ZA 2023. GODINU

Sadržaj

1.	O izveštaju	1
2.	Uvodna reč Generalnog direktora	2
	Reč direktora proizvodnje	3
3.	O kompaniji	4
3.1	O kompaniji Philip Morris u Srbiji	4
4.	Održivo poslovanje u našoj kompaniji	6
4.1.	PMI Izjava o svrsi	6
4.2.	Održivi razvoj kao osnova naše poslovne strategije	7
5.	Uticao proizvoda	8
5.1.	Uticao proizvoda na društvo	8
	- Uticao proizvoda na zdravlje	
	- Inovacije za razvoj boljih proizvoda	
	- Naši proizvodi od nesagorevajućeg duvana na srpskom tržištu	
	- Odgovoran marketing i prodaja	
5.2.	Uticao proizvoda na životnu sredinu	13
	- Materijali i eko-dizajn proizvoda	
	- Otpad koji nastaje nakon korišćenja proizvoda	
6.	Uticao naših poslovnih operacija	16
6.1.	Uticao naših poslovnih operacija na društvo	16
	Briga o zaposlenima	
	- Zdravlje, bezbednost i dobrobit zaposlenih	
	- Prepoznavanje i zadržavanje talenata	
	- Obuke i razvoj	
	- Poštovanje različitosti i inkluzija	
	- Benefiti za zaposlene	
	- Nagrade i priznanja	
	- Mogućnosti za studente	
	Održivo upravljanje lancem snabdevanja	
	Poštovanje ljudskih prava	
	Projekti u zajednici	
6.2.	Uticao naših poslovnih operacija na životnu sredinu	29
	- Klimatske promene	
	- Dekarbonizacija naših operacija	
	- Odgovorno korišćenje vode	
	- Upravljanje otpadom	
7.	Poslovanje u skladu sa najboljim praksama	34
	- Integritet u poslovanju	
	- Odgovorno zastupanje i poštovanje fiskalnih praksi	
	- Sprečavanje korupcije	
	- Sprečavanje nezakonite trgovine duvanom	
	- Sloboda udruživanja	
	- Prijavljivanje nepoštovanja pravila i procedura	
	- Privatnost i zaštita podataka	

1. O izveštaju

Zadovoljstvo nam je da vam predstavimo nefinansijski izveštaj za 2023. godinu o napretku naše kompanije u oblasti održivog razvoja koji predstavlja rezultate koje smo postigli na poljima transformacije poslovanja, razvoja naših zaposlenih, lokalne zajednice i zaštite životne sredine.

Izveštaj obuhvata aktivnosti kompanije *Philip Morris Operations a.d. Niš* (PMOP) i odnosi se na period od 1. januara do 31. decembra 2023. godine.

Izveštaj je objavljen na zvaničnoj internet stranici kompanije www.din.co.rs

2. Uvodna reč Generalnog direktora

Aleksandar Jakovljević
Generalni direktor
za jugoistočnu Evropu

Zadovoljstvo mi je da vam predstavim godišnji izveštaj o nefinansijskom poslovanju u kome ćete imati priliku da vidite na koji način je kompanija Filip Morris, i u 2023. godini, nastavila modernizaciju svog poslovanja paralelno sa stalnim smanjenjem našeg ekološkog otiska kroz najbolje poslovne prakse, tehnološka rešenja i inovacije zasnovane na nauci koje donosi u Srbiju.

Za dve decenije koliko je prošlo od kada je Filip Morris privatizovao Duvansku industriju Niš, trudili smo se da budemo primer dobrog poslodavca, uspešnog biznisa koji brine o svojim potrošačima i životnoj sredini, širi proizvodnju i povećava broj izvoznih tržišta, inovatora i odgovorne kompanije koja kroz različite projekte doprinosi razvoju Srbije i transformaciji srpske ekonomije.

Dvadeset godina uspešnog poslovanja krunisali smo u prethodnoj godini najavom nove investicije koja će zaokružiti naše napore da Filip Morris ostane nosilac pozitivnih promena za naše potrošače, kompaniju, državu i društvo u celini. Sto miliona evra biće uloženo u proizvodne kapacitete naše fabrike u Nišu, kako bi se u njoj proizvodile bezdimne, manje štetne alternativne cigarete koje će se iz Srbije izvoziti na brojna tržišta širom sveta. Upravo u manje štetnim alternativama leži srž održivosti naše kompanije čime možemo doprineti smanjenju štete koju pušenje ima na zdravlje ljudi, i za nas u Srbiji je od najvećeg značaja da naša fabrika počinje da proizvodi proizvode koji predstavljaju budućnost naše kompanije.

Sa najavljenom investicijom još jednom smo postavili lestvicu visoko i uložićemo sve napore, resurse i znanje da priliku koju smo stvorili na što bolji način iskoristimo, o čemu ćete imati priliku da čitate u finansijskim i nefinansijskim izveštajima u godinama koje dolaze.

Uvodna reč direktora Proizvodnje

Igor Kroshko
Direktor proizvodnje
za jugoistočnu Evropu

Drago mi je što i ove godine imam priliku da dam uvod u naš godišnji izveštaj o nefinansijskom poslovanju. U ovom izveštaju prikazani su neki od ključnih pokazatelja održivosti naše kompanije, pružajući tako holistički uvid u ekološke, društvene i upravljačke aspekte poslovanja.

Izveštavanje o rezultatima i uticajima koje kompanija ima na društvo i zajednicu, kao i na životnu sredinu i okruženje, doprinosi ne samo transparentnosti i poverenju u korporativnoj sferi, već nadam se i opštem podizanju svesti o tome kako svako od nas može doprineti smanjenju društvenih razlika i negativnih uticaja na okruženje, jer velike promene počinju uglavnom malim koracima.

Godina za nama bila je još jedna u nizu jako uspešnih godina u kojoj je naša fabrika, uz minimalan uticaj na životnu sredinu, ostvarila proizvodni volumen od 27,82 milijarde cigareta.

Kao odgovor na rekordni volumen proizvodnje s jedne strane, i globalne energetske izazove sa druge, sproveli smo više inicijativa koje su rezultirale smanjenjem specifične potrošnje energije. Pored toga, efikasnim inicijativama koje smo u toku godine realizovali uspeli smo da poboljšamo i rezultate u pogledu potrošnje vode, kao jednog od ključnih aspekata održivosti. Veliko mi je zadovoljstvo da podelim sa vama i da smo u 2023. godini dobili međunarodni sertifikat za odgovorno upravljanje vodom Alliance for Water Stewardship.

Više detalja o ovoj i drugim inicijativama u vezi sa poslovanjem kompanije PMI u Republici Srbiji možete naći u daljem tekstu.

3. O kompaniji Philip Morris International

Philip Morris International (PMI) je vodeća internacionalna duvanska kompanija koja se bavi proizvodnjom i prodajom cigareta, bezdimnih proizvoda i sa njima povezanih elektronskih uređaja i dodataka, kao i drugih proizvoda koji sadrže nikotin, i aktivno radi na širenju svog portfolia na proizvode van kategorije duvanskih i nikotinskih proizvoda. Trenutni portfolio PMI proizvoda sadrži uglavnom cigarete i bezdimne proizvode koji, iako nisu bez rizika, predstavljaju mnogo bolji izbor u odnosu na pušenje cigareta.

Od 2008. godine PMI je uložio više od 12,5 milijardi dolara u razvoj, naučnu potvrdu rezultata istraživanja i komercijalizaciju inovativnih bezdimnih proizvoda za odrasle pušače koji bi inače nastavili da puše, sa ciljem da u budućnosti potpuno okonča prodaju cigareta. To podrazumeva izgradnju najsavremenijih kapaciteta za naučna istraživanja i razvoj, posebno u oblastima pretkliničke sistemske toksikologije, kliničkih i bihevioralnih ispitivanja, kao i postmarketinških studija. U novembru 2022. godine, PMI je preuzeo kompaniju *Swedish Match* – lidera u kategoriji oralnih nikotinskih proizvoda – stvarajući tako globalnog šampiona bezdimnih proizvoda na čelu sa brendovima IQOS i ZYN. Američka uprava za

hranu i lekove (FDA) autorizovala je proizvode PMI IQOS platformu 1 i *Swedish Match* snus kao kategoriju duvanskih proizvoda modifikovanog rizika (MRTP).

Od 31. decembra 2023. godine, bezdimni proizvodi kompanije PMI su dostupni u prodaji na 84 tržišta, uključujući i Srbiju, a PMI procenjuje da ukupan broj korisnika IQOS-a iznosi oko 28,6 miliona (što je za 3,7 miliona više u odnosu na decembar 2022. godine), a 73% njih (u proseku 20,8 miliona) je u potpunosti prešlo na IQOS i prestalo da puši cigarete. Bezdimni proizvodi činili su približno 39,3% ukupnih neto prihoda PMI u 2023.

Oslanjajući se na snažne temelje i značajnu ekspertizu u oblasti prirodnih nauka, PMI je u februaru 2021. godine objavio svoju ambiciju da proširi svoje poslovanje na oblast zdravlja i wellness-a, u sklopu koje je svojoj velikoj porodici priključio i kompaniju Vectura Fertilin Pharma.

Za više informacija posetite www.PMI.com i www.PMIscience.com

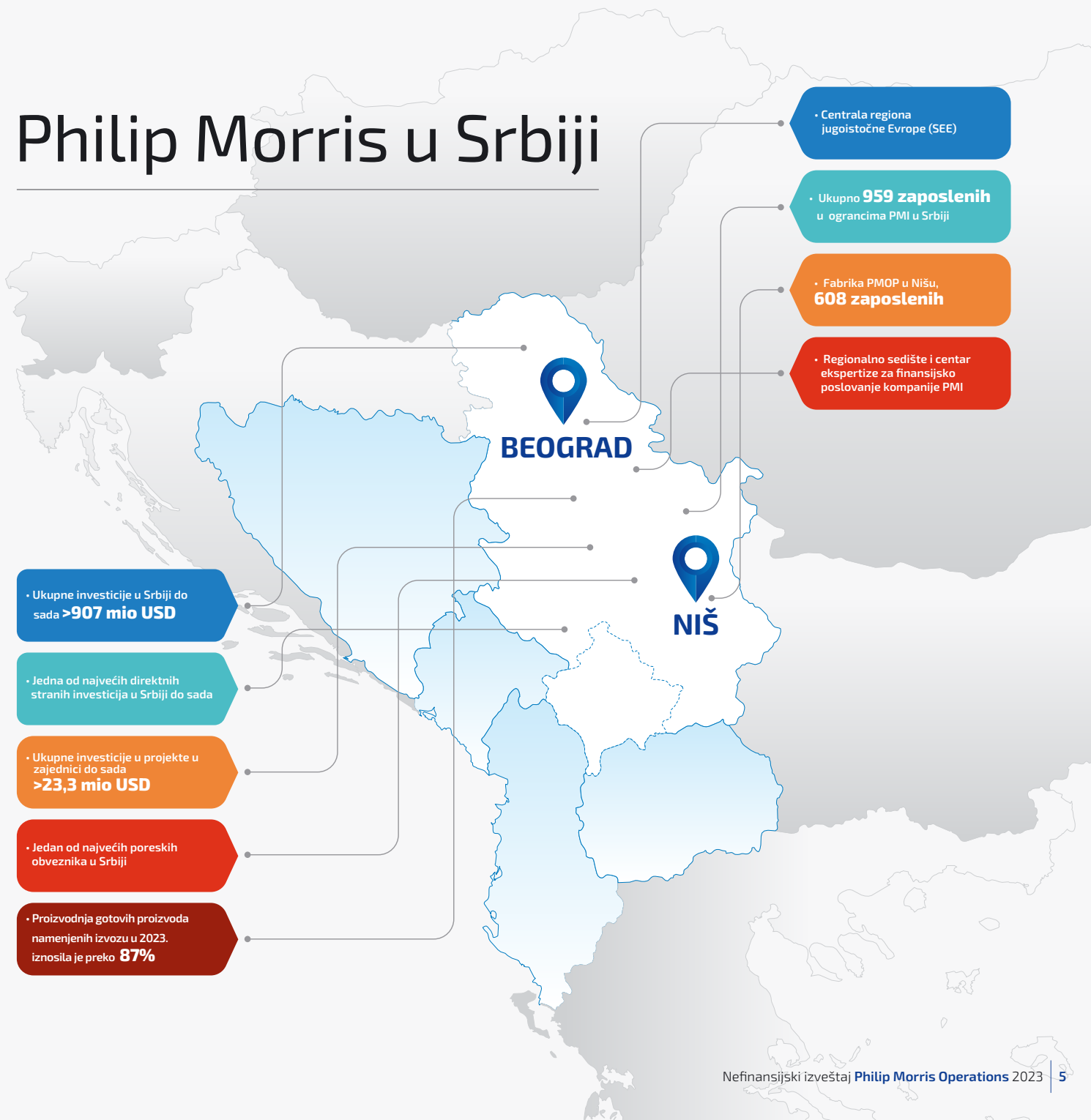
3.1 O kompaniji Philip Morris u Srbiji

U Srbiji, *Philip Morris International* obavlja delatnost kroz dva ogranka, *Philip Morris Operations a.d. Niš* (PMOP) i *Philip Morris Services d.o.o. Beograd* (PMSE). Fabrika u Nišu jedna je od najmodernijih u globalnoj mreži fabrika kompanije PMI, i najveći je proizvođač duvanskih proizvoda u zemlji, dok je Beograd regionalno sedište kompanije PMI za jugoistočnu Evropu (SEE) kao i jedan od centara ekspertize za finansijsko poslovanje kompanije PMI. Imamo ukupno 959 zaposlenih širom zemlje, od čega u PMOP radi 608 zaposlenih.

Novija istorija kompanije PMOP počinje u oktobru 2003. godine kada je PMI privatizovao najveću srpsku fabriku duvana, DIN "Fabrika duvana" a.d. Niš (DIN). Od 2003. godine PMI je uložio više od 907 miliona dolara u Srbiji, čime ostaje jedan od najvećih investitora u zemlji.

U Srbiji smo od 2003. godine uložili preko 23,3 miliona dolara u razne inicijative u zajednici. Želimo da pomognemo razvoj zajednice kroz programe usmerene na inovativno preduzetništvo, obrazovanje i nauku. Naš najnoviji strateški donatorski program "StarTech", koji se realizuje u saradnji sa Nacionalnom alijansom za lokalni ekonomski razvoj (NALED), je trogodišnji program vredan 5 miliona dolara, usmeren na promociju inovacija i tehnološkog razvoja u Srbiji, kao i podršku digitalnoj transformaciji malih i srednjih preduzeća. Cilj projekta je da se ubrza rast srpskih kompanija i transformacija tradicionalne ekonomije u digitalnu, kroz podršku u formi obezbeđivanja sredstava i ekspertize, rada na unapređivanju uslova za podsticanje inovacija i promocije domaćeg inovativnog preduzetništva. U 2023. godini najavili smo nastavak programa i u naredne tri godine.

Philip Morris u Srbiji

4. Održivo poslovanje u našoj kompaniji

4.1 PMI Izjava o svrsi

PMI ima za cilj da što je pre moguće potpuno zameni cigarete bezdimnim proizvodima koji su naučno dokazani kao manje štetni od pušenja i da se dugoročno razvije u kompaniju koja se bavi wellness-om, boljim stilovima života i zdravljem. Svrha i vizija kompanije detaljno su opisane u PMI Izjavi o svrsi (PMI Statement of Purpose) koju potpisuje naš Bord direktora. Ovaj dokument takođe prepoznaje zainteresovane strane koje imaju ključnu ulogu u našem održivom razvoju i dugoročnom stvaranju vrednosti.

Na sledećem [linku](#) možete pogledati ceo tekst PMI Izjave o svrsi.

PMI centar za istraživanje i razvoj

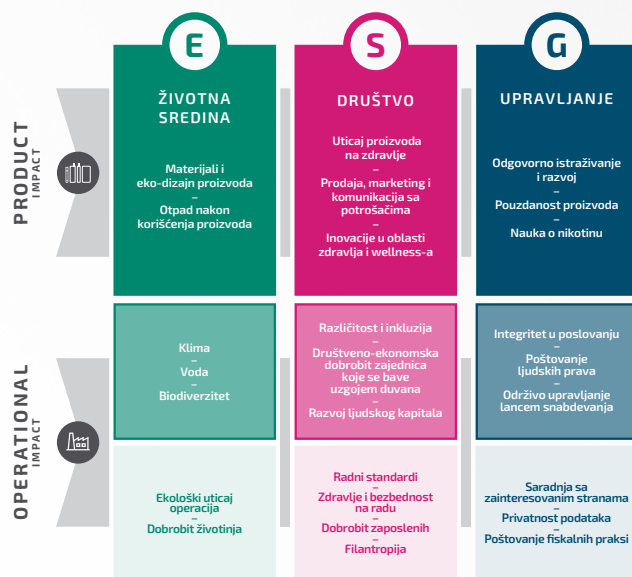
4.2 Održivi razvoj kao osnova naše poslovne strategije

Jedini način da ostvarimo svoju svrhu i viziju jeste da ugradimo principe održivog razvoja u sve što radimo.

Naš pristup održivosti oslanja se na analizu materijalnosti koji je naša kompanija uradila na globalnom nivou, u okviru koje je sagledana i prioritizovana duga lista Environmental, Social and Governance (ESG) tema. Više o analizi materijalnosti možete pogledati na sledećem [linku](#).

Rezultat toga je strukturirani ESG okvir (prikazan u nastavku) koji prikazuje one ESG teme na koje se fokusiramo i u okviru kojih prioritarno ulažemo najviše resursa.

Ovaj okvir prepoznaje dve različite oblasti uticaja: teme koje se odnose na naše proizvode (ŠTA proizvodimo), koje su deo stuba "Uticaj proizvoda" i one koji se odnose na naše poslovne operacije (KAKO proizvodimo), koje su deo stuba "Operativni uticaj". Svaku od tema klasifikujemo na osnovu tri osnovna elementa ESG-a: životnu sredinu, društveni uticaj i upravljanje.

*Iz ovog ESG okvira proizlazi 8 strategija koje su usmerene na osam ključnih oblasti uticaja, a koje su dalje razložene u 11 ciljeva koji čine našu **Mapu puta 2025**. Ispunjenje ovih ciljeva merimo kroz ključne pokazatelje učinka koji sačinjavaju naš Sustainability Index na globalnom nivou.*

5. Uticaj proizvoda

5.1 Uticaj proizvoda na društvo

U skladu sa rezultatima analize materijalnosti, u srž naše strategije stavili smo upravo adresiranje društvenih uticaja naših proizvoda.

Ovo je oblast gde je neophodno da usmerimo naše resurse kako bismo kroz naučna istraživanja i inovacije razvili proizvode koji bi doprineli rešavanju jednog od najvažnijih izazova društva – uticaja pušenja na zdravlje ljudi. Smanjenje ovog negativnog uticaja je oblast gde možemo dati najveći doprinos društvu kroz unapređenje javnog zdravlja i ujedno je i temelj PMI vizije i strategije. Ovakav pristup za nas predstavlja priliku za održivi rast i našu najveću kompetitivnu prednost.

Inovacije za razvoj boljih proizvoda

Institucije javnog zdravlja, naučna zajednica i mnoga regulatorna tela, kao što je Američka uprava za hranu i lekove (FDA), slažu se da primarni uzrok bolesti povezanih sa pušenjem nije nikotin, već udisanje štetnih i potencijalno štetnih sastojaka, od kojih se većina emituje kao rezultat sagorevanja duvana. Izbegavanjem sagorevanja smanjujemo ili eliminišemo stvaranje štetnih i potencijalno štetnih sastojaka (HPHCs). Iz tog razloga, naša kompanija je, kroz značajna ulaganja u istraživanje i razvoj, razvila i nastavlja da usavršava portfolio proizvoda koji imaju značajno smanjen uticaj na zdravlje u poređenju sa cigaretama koje sagorevaju duvan. Iako nisu bez rizika, ovi proizvodi koji oslobađaju nikotin bez sagorevanja - bezdimni proizvodi, daleko su bolji izbor od nastavka pušenja (pročitajte više na <https://www.pmiscience.com/>).

Naša dva glavna centra za istraživanje i razvoj, smeštena u Švajcarskoj i Singapuru, zapošljavaju stotine naučnika, inženjera i drugih stručnjaka koji rade na razvoju i evaluaciji bezdimnih proizvoda.

Adresiranje ovog ključnog pitanja zahteva trostrani pristup:

1. *Maksimalno iskorišćenje benefita koje donose bezdimni proizvodi*
2. *Prestanak prodaje cigareta*
3. *Ostvarivanje neto pozitivnog uticaja kroz wellness i zdravlje*

U PMI-u ubrzavamo prestanak pušenja tako što činimo cigarete zastarelim. U tom cilju, transformišemo naše poslovanje i lanac vrednosti da bismo sproveli naučna istraživanja i razvoj, i zatim komercijalizovali naučno potvrđene bezdimne alternative koje predstavljaju bolju alternativu od nastavka pušenja.

Ukoliko radimo na tome da cigarete postanu prošlost, tako što će ih u potpunosti zameniti bolje alternative za sve one potrošače koji žele da nastave da koriste nikotinske proizvode, to će pospešiti i prestanak proizvodnje i prodaje cigareta.

Korist koju bezdimni proizvodi mogu imati po javno zdravlje zavisi ne samo od njihovog potencijala da smanje rizik od bolesti povezanih sa pušenjem, već i od njihove stvarne upotrebe kao alternative cigaretama od strane odraslih pušača. Da bi pušači prešli na njih, ove alternative moraju biti dostupne.

Globalna ambicija kompanije PMI je da do 2025. najmanje 40 miliona pušača pređe na PMI bezdimne proizvode i prestane da puši. Da bismo postigli svoj cilj, koristimo svoje resurse da, tamo gde možemo, podignemo svest, prihvatljivost, dostupnost i pristupačnost bezdimnih proizvoda. Ovaj broj bi mogao rasti ukoliko bi više regulatornih organa u svoje politike uključilo koncept smanjenja štetnosti od duvana kao dopunu postojećim propisima u pogledu prevencije početka pušenja i podsticaju prestanka pušenja. Da bi se poboljšao pristup bezdimnim proizvodima, ključno je regulatorno okruženje koje omogućava prodaju bezdimnih proizvoda i komunikaciju sa odraslim pušačima.

Iako od kritične važnosti, ostvarenje vizije bez duvanskog dima nije naš konačni cilj. Mi paralelno istražujemo dodatne prilike za rast i razvoj kroz oblasti wellness-a i zdravlja, koristeći kapacitete koje smo razvili dok smo radili na transformaciji našeg biznisa. Upravo kroz ove dodatne prilike koje smo otvorili na tom putu možemo ostvariti i krajnji cilj a to je neto pozitivan uticaj na društvo. Više detalja o našim ciljevima do 2025. i ostvarenim rezultatima do sada možete naći na sledećem [linku](#).

Naši bezdimni proizvodi na srpskom tržištu

Naš glavni proizvod u ovoj kategoriji, IQOS, lansiran je na srpskom tržištu u aprilu 2017. godine. U maju 2021. lansirali smo i lil Solid, drugi proizvod iz ove kategorije na našem tržištu.

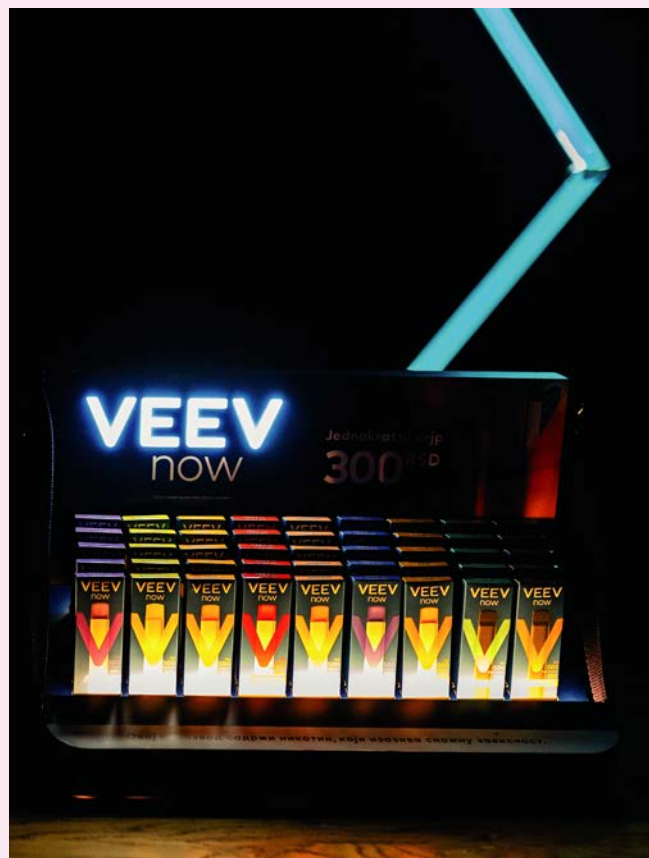
IQOS uređaj je elektronski uređaj koji ne sagoreva već zagreva duvan, pri čemu se proizvodi aerosol koji sadrži nikotin koji korisnik udiše.

U decembru 2022. godine na srpskom tržištu su lansirana i dva nova proizvoda, IQOS VEEV i VEEBA, elektronski bezdimni proizvodi namenjeni isključivo punoletnim pušačima koji ne sadrže duvan, već tečnost sa nikotinom.

U 2023. godini takođe su lansirane najnovije verzije pomenutih proizvoda.

U aprilu je lansirana poboljšana verzija lil Solid uređaja pod nazivom lil SOLID Ez, dok je početkom avgusta lansiran proizvod VEEV Now koji je zamenio proizvod VEEBA.

Krajem septembra 2023. godine lansirana je IQOS ILUMA serija, koja sadrži tri vrste uređaja IQOS ILUMA, IQOS ILUMA PRIME i IQOS ILUMA ONE. IQOS ILUMA seriju uređaja karakteriše revolucionarna SMARTCORE INDUCTION SYSTEM™ tehnologija, zajedno sa potpuno novim duvanskim patronama posebno dizajniranim za IQOS ILUMA uređaje.

Odgovorani marketing i prodaja

Naša kompanija podržava regulativu koja uključuje koncept smanjenja štetnosti od duvana, mere kojima se ljudi obeshrabruju da počnu da puše i podstiču da prestanu da puše, ali i podstiču pušači, koji ne nameravaju da prestanu da puše, da pređu na manje štetne bezdimne alternative cigaretama.

Primenjujemo stroga pravila u pogledu načina na koji komuniciramo o našim proizvodima sa odraslim potrošačima. Svoje proizvode komercijalizujemo odgovorno kako bismo sprečili da našim proizvodima imaju pristup i koriste ih osobe kojima nisu namenjeni, uključujući maloletne osobe i nepušače. PMI upozorava potrošače na to kako naši proizvodi utiču na zdravlje. Sva pakovanja za konvencionalne duvanske proizvode koji sagorevaju i za bezdimne alternative sadrže jasna i vidljiva zdravstvena upozorenja.

Sve naše komercijalne aktivnosti se vode setom osnovnih principa:

- Ne ohrabrujemo ljude da počnu da puše, niti obeshrabrujemo ukoliko žele da prestanu da koriste nikotinske proizvode.
- Naši proizvodi namenjeni su isključivo odraslim potrošačima koji puše ili koriste druge proizvode koji sadrže nikotin, i ne komuniciramo o njima sa maloletnim licima.
- Upozoravamo odrasle potrošače na to kako pušenje utiče na zdravlje i ohrabrujemo one koji bi inače nastavili da puše da razmotre prelazak na bezdimne alternative.
- Takođe transparentno obaveštavamo potrošače o prednostima prelaska na naše bezdimne proizvode ali ih i jasno upozoravamo da iako su bolji izbor od nastavka pušenja, ovi proizvodi nisu bez rizika, sadrže nikotin i izazivaju zavisnost.
- Sva ambalaža i komunikacijski materijal na mestu prodaje kako za konvencionalne tako i bezdimne proizvode sadrži zdravstvena upozorenja, na svim tržištima gde naša kompanija posluje, čak i ako to lokalni zakon ne nalaže.

PMI u potpunosti poštuje zakon i naše sopstvene visoke standarde. Naši principi i prakse u oblasti prodaje i marketinga su definisani kroz dva zasebna marketinška Kodeksa ponašanja – Kodeks za konvencionalne duvanske proizvode koji sagorevaju i Kodeks za alternative od nesagorevajućeg duvana (bezdimni proizvodi). Ovi marketinški kodeksi ponašanja uspostavljaju sveobuhvatan proces upravljanja kako bi se osiguralo da su svi komercijalni programi, kampanje i inicijative u skladu sa svim relevantnim zakonima kao i principima koje sadrži sam Kodeks. Sve osobe koje su uključene u aktivnosti u vezi komercijalizacije proizvoda kompanije PMI – uključujući naše zaposlene i treća lica koja deluju u naše ime – moraju biti obučeni o Kodeksima i moraju ih poštovati.

Naša posvećenost prevenciji pristupa mladih duvanskim proizvodima

Mladi ne bi smeli da imaju pristup, niti da konzumiraju bilo koji duvanski ili nikotinski proizvod. Zaštita osoba mlađih od 18 godina od kupovine ovih proizvoda mora biti prioritet za sve aktere, od duvanskih i drugih kompanija koje proizvode ili uvoze konvencionalne i elektronske cigarete („vejp“), tako i za trgovačke firme koje se bave maloprodajom, ali i za institucije koje regulišu ceo proces. Podržavamo propise koji obezbeđuju da samo punoletne osobe mogu da kupuju duvanske i nikotinske proizvode. Naše odgovorne prakse u pogledu komercijalizacije proizvoda oslanjaju se na pridržavanje pravila i posvećenost naših zaposlenih i trećih strana sa kojima radimo.

Mi takođe postavljamo stroge standarde za naše direktne trgovinske partnere i radimo sa njima kako bismo obezbedili da se spreči prodaja ovih proizvoda maloletnim osobama. Ovo uključuje mehanizme kao što su: redovno slanje pisma o obavezi sprečavanja prodaje duvanskih proizvoda maloletnim osobama, ugovorne klauzule koje obezbeđuju striktno poštovanje zakona koji reguliše ovu oblast, edukativne module na platformi za digitalnu komunikaciju koju koristimo sa našim maloprodajnim partnerima koji se bave temom sprečavanja prodaje naših proizvoda maloletnim osobama (Youth Access Prevention - YAP), kao i monitoring u pogledu poštovanja pravila.

Globalni PMI cilj u pogledu pokrivenosti mreže direktnih trgovinskih partnera YAP programom iznosi 90%, a rezultat od 95.2% koji smo postigli na tržištu Srbije potvrđuje našu posvećenost prevenciji pristupa mladih duvanskim i nikotinskim proizvodima.

100%

Maloprodajne mreže sa kojom saradjujemo širom Srbije dobilo je pismo našeg generalnog direktora o obavezi sprečavanja prodaje duvanskih proizvoda maloletnim osobama

Trgovinskih partnera je uključeno u programe edukacije (kroz digitalnu platformu ili uživo)

Trgovinskih ugovora sadrži ugovornu klauzulu o poštovanju zakona koji reguliše ovu oblast

Inicijative za sprečavanje nepravilnog odlaganja proizvoda nakon upotrebe

Zagađenje životne sredine otpadom je ono što se dešava kada se otpadni proizvodi nepravilno odlažu. Na taj način se nanosi šteta životnoj sredini, zagađuje zemljište i voda, tako da ovaj problem sve više postaje ozbiljan razlog za brigu u mnogim zemljama. Pošto su pojedinci u velikoj meri odgovorni za ovakvo neadekvatno bacanje otpada, važno je razumeti zašto to rade, kao i kako ih podstaći da ne zagađuju okruženje otpadom.

Pored inicijativa koje pokrećemo kroz naš Cirkularni program, koji se odnosi na naše bezdimne alternative, trudimo se da podignemo i svest pušača kako bismo smanjili negativni uticaj opušaka cigareta na životnu sredinu. Iako se većina duvana i papirnog omota cigareta dezintegriše prilikom konzumacije, neki delovi ostaju i nakon konzumiranja. Opušak se uglavnom sastoji od filtera, finog papira, male količine duvana i nekih sastojaka dima koji ostanu u filteru. Dok se fini papir i ostaci duvana brzo razgrađuju, materijal od koga je napravljen filter – celulozni acetat (CA), biopolimer na bazi drveta – sporo se biorazgrađuje.

Posvećeni smo bezbednom i odgovornom odlaganju otpada nakon upotrebe i delimo zabrinutost u vezi sa posledicama nepravilnog odlaganja otpada na životnu sredinu. Takođe prepoznajemo svoj deo odgovornosti za očuvanje prirodnog okruženja i verujemo da kroz aktivnu saradnju sa svim zainteresovanim stranama, možemo zajedno da podstaknemo promene ponašanja potrošača.

Dok mnogi potrošači pravilno odlažu opuške cigareta, nažalost i dalje previše opušaka završava u prirodi ili na ulici. Da bismo aktivno doprineli rešavanju ovog problema, fokusiramo se na dva stuba aktivnosti:

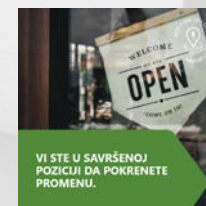
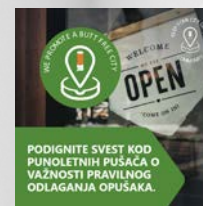
- Održiv dizajn: investiramo u razvoj filtera koji se proizvode od alternativnih materijala koji ne sadrže plastiku,
- Podstičemo promenu ponašanja: trudimo se da inspirišemo promenu navika potrošača kroz programe podizanja svesti i inicijative za osnaživanje potrošača da pravilno odlažu opuške.

Kako bismo bili efikasniji u ovome, neophodno je da uključimo i što više zainteresovanih strana. U Srbiji, u 2023. godini sproveli smo veoma uspešnu kampanju edukacije i dizanja svesti kroz digitalnu platformu za maloprodavce koja je obuhvatila 1,900 maloprodajnih objekata sa kojima saradujemo, u četiri najveća grada u Srbiji, Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu. Kampanja je imala za cilj ne samo da edukuje i podigne svest maloprodavaca o ovom problemu, već i da ih aktivno angažuje da se i sami uključe i pošalju svoje predloge kako da unaprede smanjenje otpada od opušaka u svom neposrednom okruženju.

Na globalnom nivou, pokrenuli smo kampanje podizanja svesti protiv nepravilnog odlaganja otpada u mnogim zemljama. Pored toga, pozdravljamo akcije čišćenja koje se organizuju u zajednici i podržavamo i ohrabrujemo naše zaposlene da učestvuju u njima. **Verujemo da kampanje čišćenja ne mogu i ne treba da reše problem otpada ili da zamene usluge javnog čišćenja, ali podržavamo njihov cilj da podignu svest javnosti o problemu otpada u zajednici.**

I u Srbiji, već godinama unazad podržavamo ovakve inicijative koje uključuju veliki broj naših zaposlenih, ali i članove njihovih porodica, prijatelje i komšije. Cilj nam je sa jedne strane da osnažimo zaposlene i podstaknemo volonterski rad kao redovnu aktivnost zaposlenih. Verujemo da omogućavanje našim zaposlenima da se bave ciljevima koji su im važni u životu čini organizaciju jačom. S druge strane, ovim akcijama se trudimo da damo pozitivan primer i ukažemo na problem nepravilnog odlaganja, odnosno bacanja otpada, koji uključuje i opuške cigareta, i tako doprinesemo čistijem okruženju u kome svi živimo i radimo.

U maju 2023. godine naša kompanija je podržala tradicionalnu akciju „Trash Challenge Niš“ u kojoj redovno učestvuju naše kolege. Ove akcije koje u Nišu svake godine organizuje lokalni radio Banker, u saradnji sa JKP Medijana, okupljaju u proseku preko 200 volontera iz raznih kompanija, među kojima je i naša uvek najbrojnija ekipa od preko 80 volontera. Ove akcije, koje se realizuju na brojnim lokacijama u Nišu i okolini, imaju za cilj da podignu svest sugrađana o zaštiti životne sredine i potrebi da brinemo o svom gradu. U 2023. godini naši zaposleni su očistili veliki prostor za odmor i rekreaciju u spomen parku Bujanj. Pored toga, postavili smo i pet specijalnih kanti za odlaganje opušaka i zatvarača od flaša, jer su upravo to dve stvari koje su naši volonteri najviše primetili u parku.

6. Uticaoj naših poslovnih operacija

6.1 Uticaoj naših poslovnih operacija na društvo

Briga o zaposlenima

Naši zaposleni su pokretači inovacija i ambasadori naše vizije. Zato težimo da obezbedimo pravične i fer mogućnosti za zapošljavanje, rast i razvoj unutar organizacije, da gradimo organizacionu kulturu koja podstiče inkluziju i saradnju i da stvorimo radno okruženje koje doprinosi motivaciji ljudi koji u njemu rade.

Bezbednost, zdravlje i dobrobit zaposlenih

Okruženje koje pruža osećaj sigurnosti i brige o zaposlenima je preduslov za produktivan rad. Potpuno smo posvećeni tome da obezbedimo sigurno i bezbedno radno okruženje za sve zaposlene, poslovne partnere i saradnike, kao i posetioce koji borave u našim poslovnim prostorijama. Naša odgovornost se ne zaustavlja na kapiji naše fabrike; očekujemo da naši dobavljači i poslovni saradnici podjednako brinu o bezbednosti i sigurnosti svojih zaposlenih.

Uslovi rada u našoj kompaniji su regulisani našim Kodeksom ponašanja i našim principima i praksama iz oblasti zdravlja, bezbednosti i sigurnosti. Ovi standardi se redovno ažuriraju, a zaposleni prolaze obuke kako bismo osigurali da svi timovi razumeju i poštuju pravila. Naši programi obuke pokrivaju sve aspekte zdravlja i bezbednosti, uključujući procenu rizika, svakodnevno korišćenje alata kojima unapređujemo bezbednost, istragu incidenata, standarde i procedure.

Naša kompanija često postavlja standarde koji su iznad onih propisanih zakonima u ovoj oblasti, jer stalno pokušavamo da unapredimo naš sistem bezbednosti. U tom cilju, sprovodimo:

- izradu i redovno preispitivanje strategija i planova zaštite na radu
- procenu rizika u cilju identifikacije i kontrole rizika po zdravlje zaposlenih, izvođača radova, posetilaca i životne sredine
- obuku i informisanje radnika o pitanjima zdravlja i bezbednosti
- promovisanje organizacione kulture u kojoj su pitanja zdravlja i bezbednosti sastavni deo naših aktivnosti
- istragu i analizu incidenata kako bi se preduzele preventivne mere da se takvi slučajevi ne dešavaju u budućnosti

Vršimo procene rizika da bismo identifikovali opasnosti i primenili neophodne kontrole, a postavljeni ciljevi u vezi sa incidentima pomažu nam da procenimo efikasnost naših procedura i programa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Naše praćenje parametara i rezultata iz oblasti zdravlja i bezbednosti je eksterno verifikovano od strane SGS - vodeće svetske kompanije za testiranje, kontrolu i sertifikaciju.

PMI ima sertifikate ISO 45001 i ISO 14001.

Sve ove mere su posebno važne za fabričko okruženje. Vršimo procenu rizika u vezi sa radnim mestima, opremom, prostorom ili tehnološkim procesom da bismo identifikovali i sprečili povrede, opasnosti po zdravlje zaposlenih u fabrici ili nepoštovanje regulatornih zahteva. Tim za procenu rizika uključuje zaposlene koji su direktno uključeni u relevantni proces u sektoru proizvodnje, izvođače (ako je potrebno), eksperte iz relevantnih tehničkih oblasti i predstavnike Odeljenja za održivost proizvodnje.

Na nedeljnom nivou, članovi menadžmenta fabrike realizuju posebne aktivnosti za sprečavanje incidenata koje omogućavaju da se prepoznaju i procene rizici i opasnosti u okviru radnog okruženja u fabrici, identifikuju trendovi u pogledu potencijalnih rizika i planiraju redovna (preventivna) poboljšanja u cilju eliminisanja rizika. Ove aktivnosti uključuju:

- Procenu ponašanja (Behavioral Observation System - BOS) – sistem koji pomaže u prevenciji povreda tako što se podstiče bezbedno ponašanje, identifikuju nebezbedne aktivnosti i razlozi za pojavu ovih aktivnosti koje treba eliminisati. BOS alat koriste svi zaposleni u kompaniji, kao i treća lica. Na kraju svakog meseca, ovaj sistem omogućava da se identifikuju tri najčešća primera ponašanja koja treba unaprediti, na nivou cele fabrike i pojedinačnih odeljenja. Tokom narednog meseca, svako odeljenje se fokusira na to da takvo ponašanje eliminiše ili smanji.

- Sistem „Okidač za bezbednost“ (Safety Trigger) - sistem koji omogućava procenu i identifikaciju bezbednosnih rizika pre svake smene u proizvodnji i određuje akcije neophodne za smanjenje identifikovanih rizika.

- Sistem prijave incidenata – Od izuzetnog značaja za PMI je da svaki incident bude prijavljen kako bi se adekvatno reagovalo da se takve situacije ne ponavljaju u budućnosti, bilo da se radi o incidentu bez posledica (Near Miss), slučaju prve pomoći (First Aid), oštećenju imovine (Material Incident), itd. Nakon prijave svakog incidenta preduzimaju se dalji koraci u vidu istrage, kako bi se definisale jasne kontramere sa ciljem sprečavanja nastanka istog ili sličnog incidenta.

- Redovno praćenje - svi procesi eliminacije incidenata se mere i redovno prate, a korektivne aktivnosti se definišu kada je potrebno.

PMI primenjuje koncept „*Safety is in everything*“, čiji je cilj smanjenje rizika od povreda na radu, poboljšanje uslova rada i poboljšanje bezbednosne kulture radnika. Ovaj koncept podrazumeva uvođenje u bezbednosnu kulturu jednostavnih, ali u isto vreme izuzetno važnih principa:

- Bezbednost je vrednost
- Verujemo da se svaki incident može sprečiti
- Bezbednost je odgovornost svakog od nas
- Od naših zaposlenih očekujemo bezbedno ponašanje uvek i svuda – na poslu i kod kuće

U toku 2023. godine, ranije usvojen program *Mission Zero*, zamenjen je novim konceptom pod imenom *Safety is in everything*. Pored obavezne obuke svih zaposlenih iz oblasti zaštite na radu, organizujemo sesije i interne događaje za podizanje svesti zaposlenih kao i različite programe sa ciljem da svakog zaposlenog uključimo u razvoj bezbednosne kulture. U toku 2023. godine nastavili smo sa realizacijom programa *STOP 5 SEC*, koji je nastavak već realizovanog programa *STOP.THINK.ACT*. Program pod nazivom *STOP 5 SEC*, ima za cilj da ohrabri zaposlene da neposredno pre početka aktivnosti zastanu na 5 sekundi, razmisle i urade brzu procenu rizika (QRP), i tek nakon toga, uz korektivne akcije ukoliko ih ima, bezbedno realizuju planiranu aktivnost.

Čvrsto verujemo da nema boljeg načina da uočite potencijalne opasnosti i sprečite povrede nego da uključite zaposlene koji direktno rade na određenim pozicijama tako što će posmatrati ponašanje i davati predloge za stalna poboljšanja. Predlozi zaposlenih se uvek pažljivo razmatraju, a najbolji nagrađuju i realizuju u praksi.

Ipak, i pored kontinuiranih aktivnosti u pogledu bezbednosti i zdravlja na radu koje obuhvataju kako PMI zaposlene tako i treća lica koja rade u okviru naše kompanije, u 2023. godini su u PMOP-u zabeležene 2 povrede trećih lica, te je kompanija sprovela detaljnu istragu i shodno tome sprovela mere sa ciljem smanjenja rizika od nastanka povrede.

Istrage incidenata bez posledica, kao i istrage povreda trećih lica, rezultirale su sprovođenjem dodatnih kontramera sa ciljem unapređenja bezbednosti u fabrici u Nišu:

- Instalacija zaštitne kapije na prethodno identifikovanom visokorizičnom mestu ukrštanja pešaka i vozila unutrašnjeg transporta
- Instalacija sistema za detekciju visine kamiona prilikom prilaza utovarnim rampama kako bi se sprečila oštećenja prikolice i konstrukcije zgrade, a samim tim i izbegao pad predmeta ili ostataka oštećene konstrukcije u delu prostora koji koriste pešaci.
- Nabavka uređaja namenjenih za upotrebu kod samostalnog rada (Lone Work) kada zaposleni nema podršku kolega na mestu izvođenja radova – koji omogućava identifikaciju pada, prestanka kretanja i udara koji iniciraju aktiviranje alarma.

Instalacija zaštitne kapije

Instalacija sistema za detekovanje visine kamiona

U toku 2023. izvedeno je oko 900 treninga iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenima, posetiocima, izvođačima radova, i drugim trećim licima koja borave u fabričkom okruženju.

Pored toga, naša kompanija blisko saraduje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, Sektorom za vanredne situacije u Nišu sa kojima redovno razmenjuje informacije, znanje i povremeno organizuje zajedničke vežbe iz oblasti zaštite od požara.

U skladu sa godišnjim planom aktivnosti Odeljenja Održivog razvoja i Obezbeđenja u fabrici u Nišu, u novembru 2023. održana je vežba evakuacije i demonstracije upotrebe aparata za početno gašenje požara, kao zajedniča planirana aktivnost svih zaposlenih i trećih lica u našoj fabrici u Nišu. Održanom vežbom zaposleni su na praktičnom primeru imali prilike da iskuse postupanje pri oglašavanju sirene za evakuaciju, a takođe i da u strogo kontrolisanim uslovima demonstriraju gašenje početnog požara aparatima tipa S, SA i CO2.

Vežba evakuacije i upotrebe aparata za početno gašenje požara, Niš 2023.

Bezbednost na putu

Safety is in everything se ne odnosi samo na naš proizvodni pogon već i na ostatak naše organizacije, a posebno je važan za naše kolege koje provode dosta vremena za volanom.

Za sve vozače službenih vozila sprovodi se redovna obuka bezbedne vožnje. Obuku vožnje po međunarodnim programima sprovodi stručni tim internih i eksternih trenera. Obuka obuhvata časove preventivnih i bezbednosnih mera, kako kroz teoriju, tako i kroz praktične časove vožnje, tematske seminare na različite teme, razmenu najboljih praksi sa drugim PMI filijalama i kompanijama.

Sva službena vozila su opremljena telematiks sistemom koji prikuplja podatke o svakom vozaču u smislu njegovih performansi i stila vožnje. Ovo omogućava timu da pravi analize i daje preporuke vezane za tehnike vožnje koje se mogu unaprediti za svakog vozača službenog automobila, a zaposlenima omogućava da unaprede svoje vozačke veštine kroz teorijski i praktičnu obuku.

Podacima o korišćenju službenih vozila, poput podataka o povredama, statistike u vezi nesreća, potrošnje goriva i emisije izduvnih gasova, upravlja se kroz centralizovan sistem iz centrale naše kompanije u Švajcarskoj, i koriste se za analize i izveštavanje. Ključni podaci o nezgodama se redovno prate, a svaka saobraćajna nezgoda se detaljno analizira kako bi se identifikovali glavni uzroci i kako da se oni izbegnu u budućnosti.

Dobrobit zaposlenih

Održavanje pozitivnog, bezbednog i zdravog radnog okruženja je podjednako važno za zaposlene, ali i za poslovanje kompanije. Briga o mentalnom zdravlju naših zaposlenih, o tome da se oni dobro osećaju u svom radnom okruženju, da su fizički bezbedni, jednako je važno kao i briga o njihovoj finansijskoj sigurnosti. Sve to kompaniji pomaže u upravljanju operativnim troškovima i da neguje kulturu koja privlači i zadržava sjajne ljude.

Naša kompanija je još 2019. godine uvela program fleksibilnog radnog vremena *FLEXability*. Ovaj program omogućava fleksibilan pristup organizovanju radnog vremena, koji treba da pomogne zaposlenima da bolje organizuju svoje vreme kako bi postigli ravnotežu između posla i privatnog života, što ujedno omogućava i da budu zadovoljniji svojim poslom. Tokom proteklih godina ovo je prošireno na dugoročnije mogućnosti rada na daljinu za mnoge naše kolege čiji opis posla to omogućava.

Pored toga, PMI takođe ima Globalni program pomoći zaposlenima (Employee Assistance Program - EAP) u saradnji sa kompanijom *LifeWorks*. U današnjem svetu koji odlikuje brz život, EAP program nudi poverljivu, pravovremenu, kvalifikovanu pomoć i podršku kako bi pomogao u upravljanju raznim složenim životnim situacijama, bez ikakvih troškova. U bilo koje doba dana i godine naši zaposleni mogu dobiti savetodavnu podršku uživo, telefonski ili onlajn u vezi sa širokim spektrom tema ili problema. U sklopu programa naši zaposleni takođe imaju pristup preko 8000+ proverenih i pouzdanih onlajn resursa za dalju podršku (članci, podkasti, e-knjige...).

Prepoznavanje i zadržavanje talenata

Naš dugoročni poslovni uspeh zavisi od sposobnosti da privučemo i zadržimo talentovane ljude. Njihova posvećenost i angažovanje su od vitalnog značaja u svakoj funkciji u okviru naše organizacije. Posvećenost, talenat, otvorenost i strast naših zaposlenih omogućavaju bržu tranziciju naše kompanije u organizaciju koja je potpuno usmerena na potrošače i fokusirana na nauku i inovacije. Zato je ulaganje u naše zaposlene ključno za naš uspeh sada i u budućnosti.

Za PMI, upravljanje talentima podrazumeva dve glavne oblasti: kreiranje pozitivnog radnog okruženja koje može da privuče potencijalne buduće zaposlene i u kome sadašnji zaposleni mogu lično i profesionalno da napreduju, kao i gde mogu da razviju karijere kojima će biti zadovoljni.

Odluke u vezi sa zapošljavanjem i karijerom zaposlenih donosimo isključivo vodeći računa o njihovim profesionalnim sposobnostima i zaslugama. Ne ograničavamo mogućnosti za zapošljavanje ili napredovanje u karijeri na osnovu godina starosti, trudnoće, invaliditeta, etničke pripadnosti, pola i seksualne orijentacije, verispovesti ili drugih ličnih karakteristika.

Pružamo zaposlenima mogućnosti da uče, rastu i doprinose odličnim rezultatima dok se istovremeno stalno prilagođavamo očekivanjima koja zaposleni imaju od svojih poslodavaca.

Prilikom formiranja sistema nadoknada nastojimo da svakom zaposlenom obezbedimo paket nadoknada koji bi nam omogućio da privučemo, motivišemo i zadržimo najbolje i najtalentovanije ljude. Poslednjih devet godina, Philip Morris u Srbiji je prepoznat kao jedan od najboljih poslodavaca u zemlji od strane Top Employer instituta i dobio sertifikat Top Employer (Najbolji poslodavac).

Obuke i razvoj

PMI u Srbiji pruža mnoge mogućnosti za razvoj od prvog dana u kompaniji, tako da svako može da stekne specijalizovana znanja u vezi svog posla i bolje razume kako poslujemo i koje procese imamo. Svaki zaposleni može da pristupi stotinama opcija za obuku, bilo u učionici ili elektronski, preko naše digitalne platforme za učenje FUSE. Naša FUSE platforma za digitalno učenje ima širok spektar sadržaja za podršku razvoju zaposlenih, od mogućnosti za detaljnije proučavanje naših proizvoda i nauke, do razvoja efektivnog liderstva, upravljanja ljudima, održive transformacije, razvoja IT i digitalnih veština, kao i mnogih drugih. Pored ove platforme, zaposlenima su dostupni i mnogobrojni eksterni kursevi preko platforme UDEMY, kako bismo im omogućili još širi spektar tema koje mogu da izučavaju, a koje su važne za njihov kontinuirani razvoj, kako zbog potreba posla tako i na osnovu ličnih afiniteta.

U principu, koristimo mešoviti pristup učenju, gde se e-kursevi, obuka na poslu, učešće u projektima i obavljanje svakodnevnih zadataka uz povratne informacije od supervizora i kolega kombinuju sa tradicionalnim obukama u učionici.

Philip Morris u Srbiji takođe ima za cilj da pomogne svojim zaposlenima i trećim licima da pristupe alatima za učenje jezika, preko međunarodne Rosetta Stone platforme, kako bi im pomogao da steknu jezičke veštine koje su im potrebne za obavljanje sadašnje pozicije ili razviju potencijal za ispunjavanje zahteva budućih pozicija. Paketi su dostupni svim zaposlenima i uključuju dodatne funkcije kao što su online sesije sa izvornim govornicima, kako bi se poboljšale veštine konverzacije.

Ovo je samo nekoliko primera kako se trudimo da doživotno učenje i razvoj kompetencija budu integrisani u svakodnevni život i našu organizacionu kulturu, u skladu sa korporativnom strategijom održivog razvoja.

Prihvatanje različitosti i inkluzija

Cilj naše kompanije je da neguje različitosti unutar organizacije i inkluzivno okruženje u kome svi zaposleni osećaju da se prema njima odnosi s poštovanjem, da imaju podršku i da su uključeni u aktivnosti kompanije, jer tada mogu da pruže svoj maksimum.

Jedna od oblasti koju je naša kompanija prepoznala kao ključnu za postizanje ovog cilja, jeste bolja ravnoteža polova na rukovodećim pozicijama. Ovo predstavlja jedan od prioriteta za PMI, i drago nam je da možemo da podelimo da je kompanija ispunila globalni cilj od 40% rukovodećih pozicija koje zauzimaju žene zaključno sa 2022. godinom.

U PMI ograncima u Srbiji ovaj procenat je još bolji te, zaključno sa 2023. godinom, 47% rukovodećih pozicija zauzimaju žene, dok je u PMOP-u taj procenat 50%.

Takođe smo ponosni što od 2019. godine imamo sertifikat o jednakoj zaradi - EQUAL-SALARY. Ovaj važan sertifikat, koji izdaje nezavisna međunarodna fondacija EQUAL-SALARY, dokaz je naše posvećenosti da svima pružimo jednake mogućnosti unutar organizacije. Pored toga što osiguravamo da podjednako plaćamo žene i muškarce za jednak rad, imamo procedure i smernice u vezi sa fleksibilnim radnim aranžmanima i roditeljskom podrškom za roditelje oba pola. U 2023. godini naša filijala u Srbiji bila je deo globalne revizije u okviru EQUAL-SALARY resertifikacije kojom je sertifikat potvrđen za naredne tri godine.

**EQUAL-SALARY
CERTIFIED**

Benefiti za zaposlene

Pored fleksibilnih radnih aranžmana opisanih ranije u ovom poglavlju, naša kompanija u Srbiji trudi se da pruži podršku zaposlenima u postizanju zdrave ravnoteže između posla i privatnog života, kroz niz namenskih programa.

Shvatamo da važni događaji u našim životima zaslužuju više vremena ili više resursa. Stoga, pored zakonski definisanog prava na godišnji odmor i regres za godišnji odmor, odobravamo dodatne dane odmora na osnovu godina radnog staža, ili za posebne prilike u životu naših zaposlenih kao što su brak ili rođenje deteta, između ostalog.

Ugovor na neodređeno vreme u našoj kompaniji pruža zaposlenima pogodnost dodatnog programa zdravstvenog osiguranja, omogućavajući im pristup nizu zdravstvenih usluga (uključujući po potrebi hirurške intervencije i lečenje težih bolesti) u širokoj mreži medicinskih centara u Srbiji. U okviru ovog programa posebno prepoznajemo značaj preventivnih zdravstvenih pregleda i podstičemo zaposlene da planiraju godišnje sistematske preglede u nekom od zdravstvenih centara koji su deo ovog programa.

Takođe shvatamo da neželjeni događaji kao što su nesreće i smrtni slučajevi ozbiljno utiču na zaposlene i članove njihovih porodica, stoga su naši zaposleni stalno osigurani od bilo koje nezgode ili smrtnog slučajeva.

Osim ovih dodatnih zdravstvenih programa i programa osiguranja, na raspolaganju su i brojni drugi programi beneficija, uključujući program putnog osiguranja, zdravstvenog osiguranja članova porodice, solidarne pomoći (u slučaju teške/duge bolesti zaposlenog ili člana uže porodice, potrebe za zdravstvenom

rehabilitacijom, teškog materijalnog stanja, itd.), podrške u obrazovanju dece zaposlenih samohranih roditelja i drugo. Kolegama koji su tek postali roditelji i njihovim partnerima pomažemo da još više uživaju u rođenju ili usvajanju deteta kroz jednokratnu pomoć za svako dete. Svake godine sva deca naših zaposlenih do 10 godina dobijaju i poklon vaučere za novogodišnje praznike.

Znajući da je fizička aktivnost ključna za zdravlje i dobrobit naših zaposlenih, u našoj fabrici u Nišu na raspolaganju im je potpuno opremljena savremena teretana, kako za individualne treninge tako i grupne termine sa instruktorom. Naša kompanija takođe redovno organizuje mogućnosti za pohađanje časova joge/grupnih treninga za zaposlene u Beogradu.

Nagrade i priznanja

Naš osnovni princip je da osiguramo da naši zaposleni dobiju priznanje koje zaslužuju. Bilo da se radi o individualnom doprinosu ili učešću u projektnom timu koji je značajno doprineo rezultatima kompanije, razvili smo i implementirali konkurentne programe nagrađivanja i priznanja koji podstiču ljude da daju svoj maksimum.

Svake godine se dodeljuje veliki broj različitih nagrada, od formalnih nagrada za uspešan završetak složenih poslovnih zadataka i projekata, do vaučera ili malih poklona za učešće u različitim internim aktivnostima angažovanja zaposlenih koje organizujemo tokom cele godine.

Što se tiče formalnih nagrada, u 2023. u PMI ograncima u Srbiji dodelili smo ukupno 1013 nagrada, od kojih je 881 nagrada dodeljeno kolegama iz PMOP-a.

Prikupljanje povratnih informacija zaposlenih

Efikanas i redovan dijalog sa zaposlenima je za nas izuzetno važan. Svake godine sprovodimo nekoliko istraživanja mišljenja zaposlenih (eNPS) kako bismo saznali kakva su njihova očekivanja i kakvo je njihovo mišljenje o radu u našoj kompaniji. eNPS anketa nam omogućava da utvrdimo u kojoj meri su naši zaposleni spremni da preporuče našu kompaniju kao poslodavca svojoj porodici i prijateljima. Ovaj indikator je zasnovan na NPS sistemu - *Net Promoter Score* metodologiji, u skladu sa aktuelnom praksom kompanija koje su potpuno orijentisane na klijente.

Visoki procenat učešća zaposlenih u svakoj anketi najbolji je dokaz da su zaposleni spremno prihvatili priliku da podeli svoje povratne informacije. Ankete su odličan alat za identifikaciju oblasti koje su dobre, ali i onih u kojima možemo raditi na unapređenju, što nam omogućava da zajedno sa našim zaposlenima kontinuirano stvaramo odlično radno okruženje.

„Family day“ Niš, septembar 2023.

Mogućnosti za studente

Naša kompanija nudi i atraktivan program plaćene prakse pod nazivom "INKOMPASS". Ovaj program je namenjen studentima završnih godina različitih smerova, koji tečno govore engleski jezik. Ovaj program pruža priliku da studenti provere svoja znanja u praksi, steknu dragoceno iskustvo, upoznaju se sa strukturom i poslovnim procesima kompanije i predstavljaju se kao budući potencijalni zaposleni. Praksa se zasniva na konkretnim projektima i zadacima koje treba realizovati u datom periodu prakse, a svaki od tih projekata je pažljivo osmišljen kako bi omogućio studentima da uče i razvijaju svoje veštine, dok istovremeno obavljaju stvarne radne zadatke koji su važni za kompaniju.

U 2023. smo organizovali ovaj program plaćene prakse za ukupno 25 studenata, od čega 12 u Nišu i 13 u Beogradu.

Volontiranje zaposlenih

Naša kompanija podstiče volontiranje svojih zaposlenih, i već godinama unazad podržava različite inicijative koje svake godine uključuju na stotine zaposlenih, kao i članove njihovih porodica. Cilj nam je da dodatno osnažimo naše zaposlene i podstaknemo volonterski rad kao redovnu aktivnost jer verujemo da podrška koju možemo da im pružimo da se bave ciljevima koji su im važni u životu čini i našu organizaciju jačom.

Kao i svake godine, i u 2023. smo podržali nekoliko akcija u kojima redovno učestvuju naše kolege. Akcije koje u Nišu svake godine organizuje lokalni radio Banker, u saradnji sa JKP Medijana, pod nazivom „Trash Challenge Niš“ i „Neka Niš diše“, okupljaju u proseku preko 200 volontera iz raznih kompanija, među kojima je i naša.

Ove akcije imaju za cilj da podignu svest sugrađana o zaštiti životne sredine i potrebi da brinemo o svom gradu. U okviru ovih akcija, tokom 2023. godine naši zaposleni su očistili Spomen park Bubanj, i zasadili 25 stabala na keju Gabrovačke reke. Naše kolege u Beogradu su takođe učestvovala u velikoj akciji „Posadi svoj hlad“ u parku pored TC Ušće gde su zasadili 20 stabala čime smo simbolično obeležili 20 godina naše kompanije u Srbiji.

Takođe, svake godine naša brojna ekipa učestvuje u najvećoj korporativnoj trci u Srbiji, Serbia Business Run, i to i u Nišu i u Beogradu.

Održivo upravljanje lancem snabdevanja

Imajući u vidu rastući trend integrisanja i globalizacije lanaca snabdevanja, postizanje balansa između obezbeđenja kontinuirane nabavke i ekonomske isplativosti sa ambicioznim ekološkim, društvenim, i standardima kvaliteta je glavni prioritet. Čvrsto verujemo da PMI ima važnu ulogu u pogledu angažovanja naših dobavljača kako bi se ne samo smanjio bilo kakav negativni društveni i ekološki uticaj naših poslovnih aktivnosti na društvo, već i kreirala pozitivna društvena, ekološka i ekonomska vrednost za ljude i zajednicu sa kojima saradujemo.

Naša strategija održivosti lanca snabdevanja zasnovana je na Principima odgovorne nabavke (Responsible Sourcing Principles - RSP) kompanije PMI, koji su usklađeni sa Rukovodećim principima UN o poslovanju i ljudskim pravima, Deset principa Globalnog dogovora UN i konvencijama Međunarodne organizacije rada (ILO). RSP, zajedno sa odgovarajućim Uputstvima za implementaciju, postavlja standarde procesa i performansi za naše dobavljače materijala i usluga, od direktnih materijala koji se koriste u proizvodnji naših proizvoda, do roba i usluga potrebnih za vođenje našeg poslovanja. Radom na održivosti u našem lancu snabdevanja duvanom globalno upravlja PMI Odeljenje za duvan i zasniva se na Kodeksu dobre poljoprivredne prakse (Good Agricultural Practices - GAP) i Kodeksu dobrih radnih praksi u poljoprivredi (Agricultural Labor Practices - ALP).

RSP definiše zahteve u pogledu procesa i performansi dobavljača, koji se primenjuju na sve dobavljače koji posluju sa našom kompanijom. RSP je sastavni deo ugovora koje sklapamo sa dobavljačima, a takođe je i sastavni deo naše konkursne dokumentacije prilikom ugovaranja novih dobavljača. Očekujemo da se naši dobavljači pridržavaju zahteva sadržanih u RSP-u, da sagledaju svoje poslovanje i svoj lanac snabdevanja i da procene njihovu usklađenost sa našim očekivanjima. U sklopu standardnog procesa koji primenjujemo, proveravamo da li se dobavljači pridržavaju RSP-a i očekujemo da rade na otklanjanju svih uočenih nedostataka.

Od 2022. godine koristimo Ecovadis (www.ecovadis.com), globalnu platformu za ocenjivanje održivog razvoja dobavljača i njihovu sertifikaciju, i fokusiramo se na rad sa dobavljačima koji su ocenjeni visokom ocenom.

Očuvanje šuma nam je od izuzetne važnosti jer predstavlja stub posvećenosti održivom razvoju na koji se naša kompanija obavezala. Postavili smo ambiciozne ekološke ciljeve i znamo da ih ne možemo postići sami. Naša ekološka posvećenost ovom aspektu je detaljno opisana u „Manifestu o nultom krčenju šuma“ (**PMI Zero Deforestation Manifesto**) sa kojim smo upoznali sve naše dobavljače koji svoje proizvode izrađuju od drveta i od njih obezbedili postupanje u skladu sa ovim dokumentom, kao i podnošenje odgovarajućih sertifikata.

Pored stroge kontrole materijala od kojih naši dobavljači izrađuju materijale za komercijalne aktivnosti, poseban fokus smo stavili na rukovanje materijalima kojima je prošla inicijalna upotrebna vrednost. Cilj nam je da smanjimo generisanje otpada u svakom pogledu, pa velikom delu tih materijala produžavamo životni vek. Zajedno sa svojim dobavljačima ih doradujemo, menjamo im svrhu ili ih jednostavno obnovimo i ponovo koristimo za svoje komercijalne aktivnosti, a onaj deo koji se ne može ponovo upotrebiti u potpunosti recikliramo.

Takođe, u okviru našeg Cirkularnog programa, da bismo smanjili količine otpada koji se odlaže na deponije i povećali stopu reciklaže, trudimo se da kontinuirano informišemo naše potrošače o najboljim praksama u pogledu tretmana različitog otpada koji se generiše nakon upotrebe naših proizvoda. Snabdevamo potrošače posebnim kutijicama i kesicama, izrađenim od ekološki prihvatljivih materijala, kako bismo olakšali da svoje proizvode koje više ne koriste sačuvaju i vrate nam kako bismo ih reciklirali, a njima pružili mogućnost da odgovorno odlažu otpad nakon konzumacije naših proizvoda.

Poštovanje ljudskih prava

Podržavamo etički pristup, integritet u poslovanju, kulturu poštovanja, poštenja i pravičnosti kroz strukture upravljanja, procedure i prakse koje podstiču transparentnost i sprečavaju neetičko ponašanje u našem poslovanju i lancu snabdevanja.

U kompaniji PMI, poštovanje ljudskih prava je osnov za dobro upravljanje rizicima i stvaranje vrednosti. Mi na to ne gledamo samo kao na ispravnu stvar koju treba poštovati, već to predstavlja jasan poslovni cilj: integrisanje poštovanja ljudskih prava u sve naše strategije i celokupno poslovanje omogućava nam da smanjimo pravne i finansijske rizike, kao i da sprečimo rizike u pogledu problema u lancu snabdevanja. Ukupna reputacija kompanije zasniva se na njenim postupcima i poverenju koje stiče na osnovu toga kako to vide zainteresovane strane. Ovakvo sagledavanje rizika je posebno važno za multinacionalne kompanije poput naše, koje posluju širom sveta.

Naš rad u pogledu zaštite ljudskih prava, na koji se primenjuju globalni principi o poštovanju ljudskih prava kompanije PMI (**PMI's Commitment to Human Rights - HRC**) vodi centralni tim sastavljen od predstavnika različitih funkcija i sprovodi se kroz opsežno interno angažovanje i obuke, eksterne procene uticaja na ljudska prava (HRIA), konsultacije sa stručnjacima i partnerske projekte. Implementacija HRC-a podrazumeva uspostavljanje pravih sistema kontrola u okviru naših procesa i praksi. Rizici iz oblasti ljudskih prava uključeni su u našu ukupnu integrisanu procenu rizika, naš program poštovanja pravila, i procese *due diligence* i evaluacije dobavljača.

Sagledavanje pitanja ljudskih prava uključeno je u naš Kodeks ponašanja i prateći skup principa i praksi (P&P), koji se primenjuju na sve zaposlene u PMI-u i odražavaju naše osnovne vrednosti – kulturu poštenja, poštovanja i pravičnosti. Podržavamo atmosferu međusobnog razumevanja, bezbednosti i profesionalizma na radnom mestu. Odluke vezane za zapošljavanje i karijerni razvoj naših zaposlenih donosimo isključivo na osnovu njihovih profesionalnih sposobnosti i zasluga. Ne ograničavamo mogućnosti za zapošljavanja ili napredovanja u karijeri na osnovu godina starosti, invaliditeta, etničke pripadnosti, pola i seksualne orijentacije, veroispovesti, trudnoće, ili drugih karakteristika koje nisu povezane sa profesionalnim kompetencijama. Svi zaposleni treba da imaju jednaku mogućnost da doprinesu ukupnom rezultatu i da napreduju u karijeri isključivo zahvaljujući profesionalnim dostignućima.

U okviru obaveznih kurseva i obuka, svi naši zaposleni pohađaju obuku o ljudskim pravima, kako u okviru treninga orijentacije za novozaposlene, tako i u okviru raznih obuka za obnavljanje znanja za postojeće zaposlene.

Projekti u zajednici

Naša kompanija je veoma posvećena pružanju podrške zajednici u kojoj posluje i gde žive i rade naši zaposleni i njihove porodice, naši poslovni partneri i dobavljači, i ove aktivnosti su uređene internom procedurom. Čvrsto verujemo da strateška podrška zajednici može ne samo da pomogne u rešavanju društvenoekonomskih ili ekoloških problema, već i da kroz razvojne projekte otvori mogućnosti da zajednica postane otpornija na izazove i napreduje.

Od kada je Philip Morris počeo sa radom u Srbiji, od 2003. godine, uložili smo preko 23,3 miliona dolara u različite projekte i dugoročne programe koji su uglavnom bili usmereni na podršku obrazovanju, preduzetništvu, nauci i inovacijama.

Krajem 2020. godine započeli smo aktuelni donatorski program StarTech, koji je trenutno naš primarni program podrške zajednici u Srbiji.

Šta je StarTech?

StarTech je projekat čija je prva faza realizovana u periodu od 2020. do 2023. godine, vredan 5 miliona dolara, za podršku inovacijama i digitalnoj transformaciji srpske privrede, koji sprovodi NALED, a koji je u potpunosti finansirala naša kompanija. Projekat StarTech se realizuje u saradnji sa Vladom Republike Srbije. **Sve informacije o programu i dosadašnjim rezultatima pogledajte na stranici <https://startech.org.rs/>**

U 2023. godini najavljena je i nova, druga faza projekta StarTech u trajanju od tri godine.

Glavni cilj projekta je da ubrza rast preduzeća u Srbiji i podstakne transformaciju iz tradicionalne u digitalnu ekonomiju pružanjem podrške u vidu grantova i ekspertize, poboljšanjem uslova za inovativno preduzetništvo i promocijom inovativnih srpskih kompanija. StarTech je ujedno i najveći razvojni projekat u Srbiji koji u potpunosti finansira privatna kompanija.

Projekat se sastoji od tri glavna stuba:

- Direktna finansijska i stručna podrška srpskim kompanijama
- Unapređenje uslova za razvoj inovacija i digitalne ekonomije
- Promocija inovacija, inovatora i Srbije kao investicione destinacije

StarTech u 2023. godini:

- U trećoj godini projekta imali smo čak 302 prijave za grantove, gotovo za trećinu više nego prethodne godine, što je najbolji dokaz da je StarTech prepoznat kao jedan od vodećih programa ove vrste u našoj zemlji i da postoji veliki potencijal za njegovu dalju nadogradnju.

- u 2023. dodeljeno je 25 grantova, i to: 15 u Lotu 1 namenjenom podršci početnicima u poslovanju da razviju inovativnu ideju u prototip proizvoda, zatim 8 u Lotu 2 namenjenom podršci izlasku inovativnog proizvoda na tržište, i 2 granta u Lotu 3, prvenstveno namenjenom izlasku na inostrano tržište.

- Objavljeno je drugo izdanje Sive knjige inovacija koje donosi 45 ključnih preporuka za unapređenje inovacionog ekosistema u Srbiji, čije su ključne preporuke: stvaranje uslova za saradnju nauke i privrede kroz stipendirane doktorate, pojednostavljenje uvoza neregistrovanih medicinskih sredstava za potrebe istraživanja i razvoja i omogućavanje skladištenja podataka lokalnih samouprava u kladu. Reč je o specijalizovanoj publikaciji koja nadležnim institucijama nudi jasne smernice i predloge rešenja za administrativne prepreke na koje nailaze inovatori u cilju jačanja domaćeg inovacionog sistema. Od 60 preporuka iz prvog izdanja "Sive knjige inovacija" rešeno je devet, dok je kod još dodatnih 6 pokrenut proceduralni postupak za njihovo rešavanje.

- U novembru 2023. pokrenuto je drugo izdanje Škole digitalnog preduzetništva na edukativnoj platformi GoStudy. Na ovoj besplatnoj edukativnoj platformi o digitalnom preduzetništvu nalazi se devet modula i 85 lekcija o preduzetništvu, poslovanju, marketingu. Pored toga, GoStudy donosi korisna znanja o startap ekosistemu, testiranju i lansiranju biznis ideje, brend strategiji, content marketingu, SEO alatima, upotrebi ChatGPT-ja za biznis ali i nastupu na TikToku kao najkreativnijoj društvenoj mreži. Serijal se emituje na RTS-u u sklopu jutarnjeg programa, a za celokupnu obuku, posetite platformu www.gostudy.rs.

6.2 Uticaj naših poslovnih operacija na životnu sredinu

Efikasno upravljanje zaštitom životne sredine u okviru naših operacija i lanca snabdevanja daleko je više od zahteva važećih zakona i propisa u našoj zemlji. Posvećeni smo stalnom unapređenju naših poslovnih aktivnosti kako bismo postigli najviše standarde održivosti, u skladu sa globalnim Manifestom o zaštiti životne sredine koji je objavila kompanija PMI (za više informacija pogledajte [PMI Environmental Commitment](#)).

Iako je poboljšanje ekoloških performansi u okviru naših proizvodnih aktivnosti od vitalnog značaja, većina uticaja naših operacija na životnu sredinu nastaje negde drugde u okviru lanca vrednosti, a posebno u pogledu otpada koji generišu potrošači. Zato je saradnja sa dobavljačima, maloprodavcima, udruženjima građana i državom ključna za postizanje ekoloških ciljeva.

Naša fabrika u Nišu radi redovno ažuriranje planova iz oblasti zaštite životne sredine, zaštite od požara i ostalih povezanih oblasti koje potvrđuju relevantne državne institucije.

PMOP je u toku 2023. godine ažurirao i usvojio sledeća planska dokumenta:

- Procena rizika od katastrofa
- Plan zaštite od udesa
- Plan zaštite i spasavanja
- Akcioni plan za postepeno dostizanje graničnih vrednosti emisije zagađujućih materija u vodi

Klimatske promene

Klimatske promene decenijama unazad predstavljaju jedan od najvećih izazova sa kojima se suočava savremena civilizacija. Odgovor na klimatsku krizu jeste naučni konsenzus o ciljevima za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte (GHG), ali ono što je neophodno je akcija svih činilaca u društvu da bi se ovi ciljevi postigli.

Na globalnom nivou, kompanija PMI prepoznata je kao klimatski lider i pored inicijativa unutar same kompanije i procesa, mi kontinuirano radimo i sa našim dobavljačima kako bismo ostvarili ambiciozne ciljeve, postavljene prema naučno utvrđenoj metodologiji.

PMI svake godine dostavlja svoje rezultate međunarodnoj organizaciji CDP, a u 2023. godini, četvrtu godinu za redom, ostvarili smo „trostruki A“ rezultat za liderstvo u održivosti u sve tri kategorije – klima, šume, vode. Broj kompanija koje su dostavile svoje podatke u 2023. godini se utrostručio u odnosu na 2022. godinu, ali od 21.000 kompanija širom sveta tek 2% je dostavilo kvalitativne i transparentne rezultate u pogledu uticaja na životnu sredinu. PMI je jedna od samo 10 kompanija širom sveta koja je ostvarila „trostruki A“ rezultat.

Eksterna priznanja organizacija kao što je CDP podstiču nas da nastavimo svoj transformacioni put i posvećenost održivosti i uverava nas da smo, uprkos složenosti teme, na pravom putu da se borimo protiv klimatskih promena i damo svoj doprinos zaštiti prirode, što predstavlja jedan od najvećih izazova naše ere.

Dekarbonizacija naših operacija

Naša kompanija je na globalnom nivou objavila cilj da nameravamo da ostvarimo ugljeničnu neutralnost u našim direktnim operacijama (scope 1+2) do 2025. godine. Da bismo ostvarili ovu ambiciju, kombinujemo dobre prakse upravljanja procesima sa strateškim energetske ulaganjima u svim našim operacijama. Ulažemo u optimizaciju energetske i procesne efikasnosti i zamenu energije dobijene iz fosilnih goriva onom dobijenom iz obnovljivih izvora. Kompensaciju naše apsolutne emisije ugljen dioksida kupovinom zelenih sertifikata koristimo samo kao poslednje sredstvo - kada maksimalno iskoristimo sve mogućnosti za smanjenje emisija putem energetske efikasnosti i korišćenja obnovljive energije.

U PMOP-u u Srbiji smo ovu potrebu da se aktivno uključimo u adresiranje globalnih klimatskih izazova videli kao šansu da u našoj zemlji implementiramo dobre prakse i inovativne projekte u oblasti energetske efikasnosti, korišćenja obnovljivih izvora energije i smanjenja ugljeničnog otiska. Iz godine u godinu pravimo ambiciozne planove i realizujemo različite projekte u cilju povećanja efikasnosti.

Podržavamo inicijative države da kako građane, tako i privredu, uključi u aktivnosti koje imaju za cilj prelazak na obnovljive i održivije izvore energije. U toku 2019. godine smo u fabrici instalirali malu fotonaponsku elektranu. Ovaj pilot projekat je protekao po planu i dao rezultate u skladu sa projektovanim vrednostima. U 2023. godini pokrenuli smo izradu idejnog rešenja za instalaciju solarne elektrane većeg kapaciteta, kako zbog naše posvećenosti konceptu održivog razvoja tako i rastuće potrebe za diversifikacijom snabdevanja električnom energijom. U međuvremenu, kao kompanija, trudimo se da maksimalno smanjimo svoj uticaj kroz odgovorno snabdevanje energijom. Sva električna energija koja se koristi u našoj fabrici u Nišu proizvodi se iz obnovljivih izvora energije, za šta posedujemo zelene sertifikate.

U 2023. godini svi ovi kontinuirani napori da se smanji ugljenični otisak doveli su do rezultata da je ukupno 21 PMI fabrika, među kojima je i naša PMOP fabrika u Nišu, i 11 PMI filijala (koje se bave komercijalnim operacijama), deklarirano kao ugljenično neutralno, potvrđeno od strane verifikacione kuće SGS.

Rezultati u 2023. godini:

• **Specifična potrošnja energije smanjena je za 11%***

• **Deklaracija ugljenične neutralnosti PMOP fabrike u Nišu, u sklopu Klastera 1 PMI fabrika i filijala (verifikovano od strane SGS-a)**

• **100% električne energije koja se koristi u našoj fabrici dobija se iz obnovljivih izvora energije**

* specifična potrošnja energije izračunava se na osnovu potrošnje energije po milionu proizvedenih cigareta

Optimizacija potrošnje energije ponovnom upotrebom otpadne toplote iz procesa

Lokalne inicijative sprovedene 2023. godine:

1. Ugradnja frekventnih regulatora na cirkulacionim pumpama i čilerima i dodatna automatizacija sistema upravljanja čime je optimizovana potrošnja električne energije u sistemu proizvodnje hladne vode
2. Zamena radijalnih ventilatora sa kaišnim prenosom u svim klima komorama EC (electronically commutated) ventilatorima čime je ostvarena ušteda u potrošnji električne energije na pogonu klima komora od 30-40%
3. Instalacija toplotne izolacije na opremi u odeljenju pripreme duvana radi sprečavanja odavanja toplote zračenjem i stvaranja toplotnih gubitaka sa ciljem smanjenja potrošnje prirodnog gasa
4. Instalacija izmenjivača toplote na postrojenju sušare za duvan radi iskorišćenja otpadne toplote za potrebe kondicioniranja objekata čime je smanjena potrošnja prirodnog gasa

Ugradnja EC ventilatora

„Zeleni“ vozni park

U skladu sa globalnom strategijom u vezi sa voznim parkom, koja podrazumeva ubrzani prelazak na električne i hibridne automobile i opremanje naših vozila novim tehnologijama u cilju poboljšanja efikasnosti, PMOP u Srbiji koristi isključivo hibridna vozila. Od ukupnog broja vozila u voznom parku kompanije PMI u Srbiji, 88% predstavljaju hibridna vozila.

Pored toga, mi stalno promoviramo ekološki prihvatljivo ponašanje u vožnji naših korisnika službenih automobila i zato smo u toku 2023. inicirali obuku korisnika službenih vozila Obuka „Defense driving training Wave 3“ još uvek traje i odvija se sukcesivno. Svi naši korporativni automobili su opremljeni modernim GPS sistemima koji takođe prate stil vožnje. Analiza dobijenih podataka služi kao podsticaj našim zaposlenima da poboljšaju svoje performanse i smanje potrošnju goriva, što takođe pozitivno utiče na smanjenje emisije CO₂.

Ukupne emisije CO₂ našeg voznog parka u Srbiji u 2023. godini iznose 485.259,6 kgCO₂e

Upravljanje vodama

Dobro je poznato da je voda jedan od najvažnijih prirodnih resursa na našoj planeti, ali ujedno i najugroženiji klimatskim promenama. Održivo upravljanje vodama je neizostavan deo borbe protiv klimatskih promena, ali ovaj front je pun prepreka i izazova za mnoge zemlje, uključujući i našu.

Naš cilj je da optimizujemo potrošnju vode u našim operacijama, smanjimo vodeni otisak naših proizvoda i adekvatno tretiramo otpadnu vodu koju generišemo u našoj fabrici.

Da bismo smanjili potrošnju vode u našoj fabrici, vodimo evidenciju o utrošenoj vodi i redovno analiziramo dobijene podatke, pratimo korišćenje vode kroz redovne revizije i inspekcije, optimizujemo režim rada opreme i preduzimamo niz drugih mera za održivu potrošnju vode.

AWS (Alliance for Water Stewardship)

Kao kompanija čiji je globalni stepen razvoja ekološke svesti na visokom nivou, PMI je 2018. godine započela primenu standarda Alijanse za održivo upravljanje vodama (AWS) sa ciljem da implementira pomenuti standard u svim svojim filijalama. Primenu AWS standarda je 2022. godine započeo i PMOP Niš koji je zvanično sertifikovan u februaru 2023. godine. Procenu usaglašenosti sa AWS standardom sprovodi WSAS – Water Stewardship Assurance Services.

O standardu

Vlasnik standarda je organizacija pod nazivom Alliance for Water Stewardship, tj. Alijansa za odgovorno upravljanje vodama, iz Škotske. Ovu asocijaciju čine velike privatne kompanije, državne institucije, zakonodavni organi, javni sektor, manjinske grupe, udruženja, itd. Sve članice ove asocijacije čine globalni program saradnje koji doprinosi održivosti lokalnih vodnih resursa usvajanjem i promovisanjem univerzalnog okvira za odgovorno i održivo upravljanje vodama. Osnova standarda jeste koncept održivog upravljanja vodama i princip „Misli globalno, deluj lokalno“ uz prepoznavanje i angažovanje relevantnih zainteresovanih strana.

Implementacijom AWS standarda, PMOP radi na tome da ponudi kredibilan, globalno primenljiv okvir za druge velike korisnike vode i zainteresovane strane u našem slivu, u želji da ih podstakne da sagledavaju svoje korišćenje vode, uticaj i zajedničke rizike u vezi sa vodom. Dugoročni cilj je da se udruže snage i postavte temelji za saradnju i sinergijsko delovanje ka održivim praksama upravljanja vodom na lokalnoj teritoriji na kojoj živimo i poslujemo.

PMOP je, u saradnji sa internim i eksternim relevantnim zainteresovanim stranama, pripremio plan upravljanja vodama i akcioni plan na osnovu pet glavnih oblasti od interesa u okviru AWS standarda. *U skladu sa pomenutim planom, akcije delimo na:*

- Društvene akcije, koje uključuju učešće u zajedničkim projektima koji se odnose na širu zajednicu, prikupljanje podataka u vezi sa vodom za procenu najkritičnijih rizika po vodu i prioritarnih akcija za ublažavanje ovih rizika, kao i zajedničkih aktivnosti sa lokalnim zainteresovanim stranama u cilju podizanja svesti, deljenja najboljih praksi i povratnih informacija kako bi se angažovala zajednica.

- Tehničko tehnološke aktivnosti, koje uključuju implementaciju tehnoloških rešenja za uštedu vode i unapređenja upravljanja vodom, kao i povezanih najboljih praksi, u cilju ostvarenja konkretnih ušteda, odnosno smanjenja količine vode za piće koja se koristi.

EcoLogic Expo u Niškoj tvrđavi

Društvene akcije i aktivnosti u 2023. godini:

1. PMOP je u toku 2023. godine podržao organizaciju studentskog hakatona u okviru velike međunarodne konferencije Sinarg Conference 2023 u organizaciji Građevinsko arhitektonskog fakulteta u Nišu. Građevinsko arhitektonski fakultet je godinama unazad prepoznat kao zainteresovana strana od velikog značaja u pogledu odgovornog upravljanja vodama. Konferenciju su podržale SANU, mnoge domaće i strane kompanije, kao i univerziteti iz inostranstva. Prijavljene studentske ekipe predstavljale su idejna rešenja iz oblasti upravljanja vodama, konkretno u vezi upotrebe atmosferskih voda za navodnjavanje zelenih površina ili druge namene, a koja bi mesto mogla naći u komercijalnoj upotrebi. Predstavnik naše kompanije takođe je učestvovao kao član žirija za stručno ocenjivanje i odabir pobjednika hakatona.
2. Povodom Svetskog dana zaštite životne sredine, u organizaciji EU Info Kutka u Nišu i Akademije tehničkospitačkih strukovnih studija u Nišu – osek za zaštitu životne sredine, održana je nedelja posvećena zaštiti životne sredine „EcoLogic Expo“. Naša kompanija je podržala ovu inicijativu i 5. juna 2023. godine zajedno sa mnogobrojnim partnerima iz privatnog, javnog i civilnog sektora predstavila široj javnosti primere dobrih praksi, realizovane projekte i inicijative, kao i postignute rezultate u oblasti upravljanja vodama, otpadom i ostalim aspektima životne sredine.
3. U organizaciji odeljenja za održivost proizvodnje fabrike, marta meseca 2023. održana je „Nedelja Održivog razvoja“. Podizanje svesti među zaposlenima o aspektima životne sredine od izuzetnog je značaja jer bi svako od nas trebalo da doprinese kolektivnom rezultatu kroz aktivnosti koje redovno obavlja. Zaposleni su kroz interaktivno osmišljene igre i kvizove potvrdili svoje znanje iz oblasti upravljanja vodama, otpadom i ostalim aspektima životne sredine, a takođe se i bliže upoznali sa rezultatima postignutim u proteklom periodu.

Tehničko - tehnološke aktivnosti u 2023. godini:

1. Usvajanje plana za postepeno smanjenje emisija u vode do 2025. godine.
2. Izgradnja 1 dodatnog separatora za prečišćavanje otpadnih voda

3. Nastavak projekta na Flash Tower Dryer (FTD) - instalacija izmenjivača toplote koji omogućava korišćenje otpadne toplotne energije za zagrevanje vode u sistemima za kondicioniranje prostorija.

U 2023. godini ukupno je iz sistema javnog vodosnabdevanja zahvaćeno 72,608 m³, a u efluent ispušteno 43,564 m³.

Ukupna potrošnja vode u najvećoj meri zavisi od volumena proizvodnje u fabrici. Zato različitim inicijativama za uštedu vode, odnosno njeno racionalno korišćenje dolazimo do rezultata koji se naziva specifična potrošnja vode. Ovaj rezultat meri potrošnju vode po milionu proizvedenih cigareta u fabrici, i iz godine u godinu se smanjuje. U poređenju sa 2022, u 2023. godini smanjili smo specifičnu potrošnju vode za 17%.

Upravljanje otpadom koji nastaje u našim direktnim operacijama

U svetu sa ograničenim resursima, svi moramo da doprinesemo održivoj budućnosti smanjenjem otpada koji generišemo i odlažemo. Za našu kompaniju, odgovorno upravljanje otpadom podrazumeva smanjenje otpada koji se generiše u našim proizvodnim pogonima i kancelarijama, promovisanje ponovne upotrebe materijala, reciklažu i odgovorno odlaganje.

Resursi koje koristimo u proizvodnji su dragoceni, tako da nam je cilj da obezbedimo da se oni efikasno koriste, izbegavajući kreiranje otpada kada je to moguće. U našim kancelarijama u Nišu su u 2023. godini povučene iz upotrebe pojedinačne kante za otpad i postavljeni setovi za separaciju u svim hodnicima zgrade. Ova inicijativa je takođe prethodne godine pokazala dobre rezultate u pogledu separacije i reciklaže otpada u kancelarijama u Beogradu. Gde god je moguće, stvaramo novu vrednost od nusproizvoda kroz reciklažu i proizvodnju energije.

Rezultat u 2023. godini u fabrici u Nišu: 98.83% otpada reciklirano + 1.16% otpada tretirano insineracijom = 99.99% ukupno tretiranog otpada

Ovo znači da je samo 0,01% otpada koji je nastao u našoj fabrici u 2023. godini odloženo na deponiju. Naša kompanija se tu ne zaustavlja već nam je cilj da što pre postignemo cilj Zero Landfill – 0% otpada odloženog na deponiju.

7. Poslovanje u skladu sa najboljim praksama

Mi u PMI-u vodimo biznis etički i sa integritetom. Ključne vrednosti u srži naše organizacije su transparentnost, pravičnost i poštovanje.

Jasno definišemo očekivanja u pogledu etičkog ponašanja i poštovanja pravila i procedura koja važe kako za nas same, tako i za treća lica sa kojima radimo, a ova očekivanja su definisana pravilima i procedurama, kao i sistemima upravljanja kojima obezbeđujemo da se ona i poštuju.

Integritet u poslovanju

Za nas, poslovanje sa integritetom znači poštovanje zakona, našeg Kodeksa ponašanja (koji možete pogledati na sledećem [linku](#)) i drugih obaveza kompanije. Naš Kodeks ponašanja definiše pravila koja sledimo i opisuje vrednosti koje čine osnovu etičkog postupanja.

Svesni smo da reputacija kompanije proizilazi iz zbira naših pojedinačnih akcija. Stoga, jasno definišemo očekivanja u pogledu etičkog postupanja i pravila ponašanja koja imamo kako za sve zaposlene u našoj kompaniji tako i za dobavljače sa kojima radimo. Ta očekivanja su utkana i u naše sisteme upravljanja što nam omogućava da osiguramo da se ona i ispunjavaju.

Odgovorno zastupanje i poštovanje fiskalnih praksi

Za PMI, odgovorno zastupanje se odnosi na društveno zalaganje u skladu sa zakonom, profesionalnim standardima i etičkim principima, kao i internim procedurama kompanije. To znači da se prilikom zastupanja svojih pozicija kod zainteresovanih strana i ostalih društvenih činilaca ponašamo fer, pošteno i uz puno poštovanje drugih strana.

PMI teži da bude dobar korporativni građanin u svakoj zemlji u kojoj posluje. Plaćanje poreza u skladu sa realizovanim poslovnim aktivnostima nije samo dužnost, već i ključna stvar koju svaka kompanija treba da uradi kao deo odgovornog poslovanja u zajednici.

Sprečavanje korupcije

Podmičivanje je neprihvatljivo za našu kompaniju, jer podriva vladavinu prava i šteti društvu. Verujemo da poslovni ciljevi nikada ne bi trebalo da se postižu na nepošten način. Dosledno se držimo ovog principa, kako ne bismo ugrozili legitimitet našeg delovanja i naš ugled.

Nikada ne nudimo niti dajemo mito, niti dozvoljavamo bilo kome da plaća mito u ime naše kompanije. Izuzetno smo oprezni kada dajemo bilo kakve poklone ili usluge koji bi mogli izgledati kao pokušaj uticaja na profesionalne postupke ili odluke osobe koja ih prima. Nikada ne dajemo novčane naknade ili poklone državnim službenicima u zamenu za ubrzavanje određene procedure ili pružanje usluga mimo zakonskih rokova ili procedura. Naša kompanija ima internu proceduru koja detaljno reguliše ovu oblast i daje jasne smernice zaposlenima u pogledu svih interakcija sa državnim organima i službenicima.

Sprečavanje nezakonite trgovine duvanom

Ilegalna trgovina je stalna i rastuća pretnja, jer tehnologija, globalna trgovina i e-trgovina mogu stvoriti nove mogućnosti da kriminalci koji profitiraju od krivotvorenih i krijumčarenih proizvoda dođu do potrošača. Ilegalna trgovina može izazvati ozbiljne probleme u oblasti javnog zdravlja, a prihodi od nezakonite prodaje koriste se za finansiranje drugih kriminalnih aktivnosti. Nezakonita trgovina stvara prepreku održivom razvoju, uz gubitke državnih prihoda koji dovode do manje ulaganja u javne usluge i infrastrukturu.

Sprečavanje ilegalne trgovine je, stoga, sastavni deo naših napora da dostignemo operativnu izvrsnost i izgradimo održivu budućnost. Značajno ulažemo u primenu inovativne tehnologije kako bismo obezbedili naš lanac snabdevanja i zaštitili potrošače i naše brendove, dok paralelno saradjujemo sa drugima kako bismo pomogli u borbi protiv ilegalne trgovine.

Naša kompanija u Srbiji saraduje sa nadležnim organima i drugim partnerima iz javnog i privatnog sektora na sprečavanju i smanjenju ilegalne trgovine PMI proizvodima, uključujući kontinuirani rad u okviru Koordinacionog tela Vlade Republike Srbije za borbu protiv sive ekonomije na čijem je čelu ministar finansija, kao i Radne grupe za borbu protiv krijumčarenja duvana na čelu sa direktorom policije. Pored ključnih aktivnosti u okviru ovih radnih grupa, naša kompanija aktivno učestvuje u inicijativama poslovnih udruženja na temu suzbijanja šverca i sive ekonomije kao što su Naled, AmCham, FIC i Privredna komora Srbije.

Sloboda udruživanja

Naša ambicija je da budemo poslodavac za primer u svim zemljama gde poslujemo širom sveta, što podrazumeva da obezbedimo poštene uslove rada za sve naše zaposlene. Posvećeni smo poštovanju svih međunarodno priznatih ljudskih prava u skladu sa Rukovodećim principima Ujedinjenih nacija (UN) o poslovanju i ljudskim pravima. Ophođenje prema ljudima sa poštovanjem i dostojanstvom su osnovni principi naše organizacione kulture i ujedinjuju sve nas u PMI-u.

Za našu kompaniju, poštenu uslovi rada su definisani kao sagledavanje radnih odnosa kroz stalni angažman i socijalni dijalog, uz promovisanje slobode udruživanja i prava na kolektivno pregovaranje. Posvećeni smo poštovanju prava zaposlenih da osnivaju ili se pridruže sindikatima i drugim organizacijama koje predstavljaju zaposlene po svom izboru. Promovišemo saradnju na pitanjima od zajedničkog interesa i poštujemo visoke standarde zapošljavanja i radnih odnosa.

U okviru Philip Morris Operations a.d. Niš aktivno je 5 sindikata, sa kojima postoji veoma bliska i konstruktivna saradnja, a sve bitne odluke vezane za zaposlene donose se uz redovne konsultacije sa njima. U kompaniji je na snazi i Kolektivni ugovor, koji je obnovljen u novembru 2022. godine na period od naredne 3 godine. Potpisivanje novog kolektivnog ugovora, koji je prema utiscima svih učesnika ovog procesa jedan od najboljih i najsveobuhvatnijih kolektivnih ugovora zaključenih između poslodavaca i socijalnih partnera na nivou naše države, potvrda je izuzetne saradnje koja se gradi godinama između predstavnika zaposlenih i kompanije.

Prijavljivanje nepoštovanja pravila i procedura

Kompanija ne dozvoljava bilo kakvo osvetoljubivo ponašanje ili pretnju u bilo kom obliku usmerenu protiv zaposlenih koji u dobroj nameri, prijave kršenje procedura kompanije. U radu sa našim zaposlenima vodimo se principom: „vaša je dužnost da prijavite“.

Da bi se omogućilo pravovremeno prijavljivanje mogućih kršenja pravila unutar kompanije, postoji nekoliko mehanizama: kontaktiranje direktnog supervizora ili rukovodioca odeljenja, obaveštavanje Menadžment tima, prijavljivanje sumnje na kršenje pravila Odeljenju za etiku i poštovanje pravila, Pravnom odeljenju, Odeljenju unutrašnje kontrole ili Odeljenju za ljudske resurse i organizacionu kulturu. Zaposleni takođe može anonimno prijaviti problem putem odgovarajuće digitalne platforme ili kontaktirati Call centar za poštovanje pravila koji je dostupan 24/7.

Kompanija temeljno istražuje sve prijave o neprihvatljivom ponašanju ili kršenju pravila i procedura i sprovodi korektivne mere.

Privatnost i zaštita podataka

Poslednjih godina, značajno je povećana svest o pitanjima privatnosti i kako kompanije pristupaju zaštiti ličnih podataka.

Čak i pre nego što je Direktiva EU o zaštiti podataka o ličnosti (GDPR) stupila na snagu u maju 2018. godine, kompanija PMI je razvila svoj globalni program zaštite privatnosti (GPP) kako bi uspostavila nove globalne standarde za zaštitu privatnosti podataka. Izvan EU, PMI postavlja GDPR kao svoj globalni standard u ovoj oblasti, gde god je to u skladu sa lokalnim zakonom i praksama, obezbeđujući da je cela PMI organizacija usklađena sa visokim standardom zaštite privatnosti. GPP se primenjuje kroz sisteme koje PMI koristi za rukovanje svim vrstama ličnih podataka kojima raspoložu PMI filijale i dizajniran je da obezbedi usklađenost sa GDPR-om ili drugim relevantnim lokalnim propisima, politikama i praksama u vezi sa poštovanjem privatnosti podataka. GPP je sproveden u Srbiji 2018. godine.

PHILIP MORRIS
SERVICES D.O.O. BEOGRAD
PHILIP MORRIS
OPERATIONS A.D. NIŠ

20

PHILIP MORRIS INTERNATIONAL 20 GODINA U SRBIJI

PHILIP MORRIS OPERATIONS A.D. NIŠ

PHILIP MORRIS OPERATIONS A.D. NIŠ

Bulevar 12. februar 74, 18000 Niš, Srbija

tel: +381 18 55 44 33 email: office.PMOP@pmi.com